

Veden esteettiset tekijät kaupunkikuvassa -esimerkkinä Mellunkylänpuro

Jonna Juusola kandidaatin työ
Aalto-yliopisto Maisema-arkkitehtuuri 8.5.2017

Tekijä Jonna Juusola		
Työn nimi Veden esteettiset tekijät kaupunkikuvassa –esimerkkinä Mellunkylänpuro		
Laitos Arkkitehtuurin laitos		
Koulutusohjelma Maisema-arkkitehtuuri		
Vastuuopettaja Meri Mannerla-Magnusson		
Ohjaaja Matleena Muhonen		
Vuosi 2017	Sivumäärä 31	Kieli Suomi

Tiivistelmä

Tämän kandidaatin työn aiheena on veden estetiikka ja siihen vaikuttavat tekijät kaupunkiympäristössä. Tutkielman tavoitteena on ollut selvittää veden esteettisiä mahdollisuuksia urbanisoituvan lähiön tilarakenteessa.

Vesielementeillä tarkoitetaan tässä työssä purovedestä laajennettavia lampia, kaskadeja, kosteikkoja sekä voimallisempia koskia, vesiputouksia tai suihkulähteitä. Puro on luonnonmukaisessa uomassa liikkuva vesivirta, joka syntyy useamman vesinoron yhdistyessä.

Puroympäristöjä tarkastellaan niiden vetovoimaisuuden, vedenläheisyyden ja saavutettavuuden tekijöiden näkökulmasta. Kun edellisiä tekijöitä yhdistellään taitavasti luontotekijöihin ja tiivistyvään kaupunkirakenteeseen, voidaan saavuttaa mielenkiintoisia kokonaistaideteoksia. Täydennysrakentaminen on usein uusi mahdollisuus puron, viherympäristön ja kaupunkirakenteen kehittämisen kannalta. Parhaimmillaan alueelle voidaan suunnitella todellisia helmiä, jotka nostavat alueen identiteettiä. Esimerkipurona tarkastelen Itä-Helsingin Mellunkylänpuroa, jonka jaoin viiteen eri osa-alueeseen analyysin tarkentamiseksi.

Uudistuva kaupunkisuunnittelu vaatii eri ammattilaisten saumatonta yhteistyötä, jossa maisema-arkkitehdeillä on kantava rooli ymmärtää ja yhdistellä eri tilanteiden tarpeita sekä vaatimuksia. Mellunkylänpuron tarkastelualueella täydennysrakentamiseen käytettävissä olevan tilan ahtaus on merkittävässä asemassa puroympäristön suunnittelussa. Tutkielman aikana selvisi, ettei aina pystytä esteettisesti parhaimpaan ratkaisuun, vaikka moni ammattilainen siihen pyrki. Esimerkiksi kaukolämpöputkien, sähkövoimalinjojen ja pelastusaseman sijoittelu on tehty vuosikymmeniä sitten. Näiden ympäristöhäiriöiden huomioiminen mahdollisimman hyvin on haastavaa kokonaisrakennetta suunniteltaessa. Häiriötekijöistä huolimatta puroympäristöjä voidaan suunnitella kokonaistaideteoksina, kuten tarkastelualueella Linnanpellonpuiston ja Aarrepuiston alueella on tehty. Molemmat ovat nostaneet asukkaiden arvostusta asuinalueeseensa. Vetovoimaisina puistoina ne aktivoivat asukkaita liikkumaan puroympäristöjen virkistysreiteillä ja ihailemaan lähiympäristönsä kauneutta.

Veden esteettiset tekijät kaupunkikuvassa -esimerkkinä Mellunkylänpuro

Sisällysluettelo

1	Johdanto	7
2	Veden estetiikka	9
2.1	Veden mytologia ja uskonnolliset taustat arvomaailmassa	9
2.2	Veden äänimaailma	9
2.3	Vesi suomalaisessa kulttuurissa	11
2.4	Veden olomuotojen vaikutus maisemaan	11
2.5	Vesi ja taide	13
3	Purojen vaikutus kaupunkitilan vetovoimaisuuteen	14
3.1	Purojen huomioiminen yhdyskuntasuunnittelussa	14
3.2	Purojen merkitys kaupunkilaisille	17
3.3	Vetovoimatekijöistä muodostuva alueen identiteetti	19
4	Mellunkylänpuro tarkastelussa	20
4.1	Mellunkylänpuron historia	20
4.2	Mellunkylänpuron esittely	23
4.3	Mellunkylänpuron analyysi	26
5	Johtopäätökset	28
	Lähteet	29
	Liitteet	
1	Mellunkylänpuron analyysikaavio	
2	Linnanpellon puiston yleissuunnitelma ja Tankomäenpuiston idealuonnos 2006	

1 Johdanto

Veden esteettisyydellä on tulevaisuudessa suuri merkitys kaupunkikuvassa. Kaupunkien tiivistyessä viheralueet kaventuvat, avoimet joutomaat ja alavat alueet otetaan myös hyötykäyttöön. Uusia asuinalueita rakennettaessa tulee miettiä monikäyttöisyyden ja visuaalisuuden vaihtoehtoja vesien viemäreihin ohjauksen sijaan. Näin saadaan yhdistettyä tekninen vesien hallinta, viihtyisyys ja esteettisyys kaupunkikuvassa. Näitä onnistuneesti yhdistelemällä kehitetään vetovoimaista ja urbaania kaupunkiympäristöä nykyisiin lähiöihin. Lähiömaiseman väljän tilarakenteen muutos urbaanimaiseen kaupunkiympäristöön tuo haasteita paljon purojen vaatimalle tilankäytölle. Tilan suunnittelu kaikille toiminnoille eri suunnitteluvaiheissa vaatii eri alojen saumatonta yhteistyötä. Puroympäristöjen maisemakuvan kannalta maisema-arkkitehdit ovat keskeisessä asemassa yhdistämään kaavoituksessa ja suunnitelmissa eri toimintojen vaatimukset.

Tässä työssä käsittelen purojen vettä esteettisenä ja arkkitehtonisena elementtinä, mutta rajaan ekologiset näkökulmat työstäni pois. Työn tavoitteena on hahmottaa vesielementtien vaikutukset kaupunkirakenteeseen ja viihtyisyyteen. Taustoitani käsittelemällä luvussa 2 veden estetiikkaan ja kulttuurisiin näkökulmiin yleisesti liittyviä asioita. Luvussa 3 käsittelen puroympäristöjen suunnitelmallisen kehittämisen vaikutusta alueen identiteettiin ja vetovoimaisuuteen. Luvussa 4 tarkastelen esimerkkikohteeni, Mellunkylänpuron, kaupunkikuvallisia vaikutuksia. Esimerkkipuron kohdalla pohdin myös suunnittelun haasteita ja tilankäytön rajallisuutta.

Tutkimuskysymyksenä on: Voidaanko puroilla tai rakennetuilla vesielementeillä luoda ympäristölle vahvempaa identiteettiä? Millaisia puroympäristöjen tulisi olla, jotta ne olisivat entistä vetovoimaisempia ja käytettävyydeltään monipuolisia? Purolla tarkoitetaan luonnonmukaisessa uomassa liikkuvaa vesivirtaa. Useat norot yhdistyvät puroksi ja puro taas laskee isompaan vesistöön, kuten jokeen, lampeen tai mereen. Jos puro oma on täysin muokattu, sitä kutsutaan ojaksi. Vesielementtejä voivat olla esimerkiksi rakennetut vesialtaat, -putoukset tai -virrat.

Tutkimuskohteena tässä kandidaatintyössä on Mellunkylänpuro Itä-Helsingissä. Puro virtaa urbanisoituvassa lähiömaisemassa välillä putkitettuna maan alla ja toisinaan avouomassa osana viherympäristöä. Olen jakanut puron viiteen osaluokseeseen. Esittelen puron osaluokset ympäristöineen. Pohdin myös puroympäristöjen vaikutusta alueen identiteettiin ja vetovoimaisuuteen. Tarkastelen puron estetiikkaa kolmesta vetovoimaisuuteen liittyvästä näkökulmasta:

- esteettisyys tilallisena kokonaisuutena,
- veden lähestyttävyyttä sekä
- puroympäristön äänimaisema.

Pohdin myös, kuinka purot on huomioitu ympäröivässä kaupunkirakenteessa ja miten puroalueen estetiikkaa on hyödynnetty kulkureittien suunnittelussa.

VEDEN OLOMUODOT

Kuvat 1 – 3: Veden olomuotoja talvella
Talvinen puro pakkasella (vas.), jyrkän teeltä valunut ja jäänyt vesi (oik.) ja Havis Amandan jäänyt vesi (alla).

2 Veden estetiikka

Tässä luvussa kerrotaan veden esteettisyyteen vaikuttavia tekijöitä. Näiden taustoja avataan kulttuurillisten arvojen ja äänimaiseman kannalta. Tärkeimpinä veden visuaalisina tekijöinä käsitellään vuodenaikojen aiheuttamia muutoksia veden olomuotoihin sekä veden esteettisiä mahdollisuuksia taiteessa. Esteettisyys jakautuu ympäristöestetiikan professori Yrjö Sepänmaan (1994) mukaan suppeaan ja laajaan merkitykseen. Suppeassa tulkinnassa formaaliset muodot, kuten väri ja muodot ovat päätekijöitä. Laajassa tulkinnassa eräänlainen superkauneus eli kokonaisuuden ominaisuuksien yhtälö syntyy kaikkien arvojen yhdistyessä samassa ympäristön paikassa. Samasta kokonaistulkinnasta pohjaa kokonaistaideteoksen termi. Kaupunkien puroympäristöt ovat kokonaistaideteoksia, joissa yhdistyy ympäristöestetiikan kulttuurinen ja ekologinen perusmalli (Sepänmaa 1991). Kaupunkikokemus on myös aistien yhdistelemisen tulosta, jossa luonnon toiminnan tuntemus ja kulttuurihistorian tieto ovat ohjaavia ja jäsentäviä tekijöitä (Sepänmaa 1994).

2.1 Veden mytologia ja uskonnolliset taustat arvomaailmassa

Islamilaisessa maailmassa ja Euroopan keskiaikaisissa luostaripuutarhoissa vesi oli erittäin arvostettu elementti. Sillä ilmaistiin elämää ja muodoltaan puutarhoihin oli rakennettu nelijako ja keskiakseleihin vesikanavat. (Donner 2016.)

Monissa vanhoissa myyteissä on kertomuksia vedenalaisista valtakunnista, joissa veden raja on sekä ehdoton että liikkuva. Vedenhaltiatarinoissa (Näkki; Stattin 1984, Seireeni; Tomasi 1962 ja Ainosta Vennamon neito; Kalevala 4:323-326 sekä Knuutila 2000) vedenpinta loi muodonmuutoksen maanpäällisen elämän loppuessa ja hukkumalla alkaa uusi mystinen vedenalainen elämä. Vedenpinta on myös kuvannut kulttuurin ja luonnon rajaa. Veden symbolisen arvon käyttäminen kasteessa on saanut alkunsa juuri veden muutosvoimasta, jossa kastettava puhdistetaan ja vahvistetaan viattomuuden sekä pyhän yhteyttä. Vedenpinnan kulttuurista rajaa kuvaa H.C. Anderssenin satu. Pieni merenneito (1837) joutuu luopumaan kielestään eli puhe- ja laulukyvystään päästäkseen elämään maan päällä rakastettunsa kanssa. (Knuutila 2002.)

Vesi sai uutta arvostusta renessanssin aikana, jolloin oppineisuus ja humanistiset arvot nousivat

pinnalle. Samaan aikaan arkkitehtuuri ja puutarha-arkkitehtuuri saivat ansaitsemansa arvoaseman yhteiskunnassa. Akveduktit mahdollistivat Roomassa kaupungin lukuisat suihkulähteet visuaalisesti juhlaan voimaansa. Suihkulähteiden rinnalle restauroitiin myös antiikin veistoksia. (Aquatecture, 1986. s.14.)

Valtavia vesialtaita ja aikaansa nähden uskomattoman korkeita suihkulähteitä rakennettiin barokin aikana linjakkaiden kulkuväylien ja vistalinjojen rytmittämiseksi. Suuren mittaluokan mahtipontiset kokonaisuudet antoivat uudet tuulet vesiarkkitehtuurille. Versailles’issa loisteliaat vesirakenteet haluttiin yhdistää myös viihdetaiteen taustaksi. (Aquatecture, 1986. s.14 – 15). Suurien vesialtaiden ja ympäröivän suurmaiseman avulla luotiin lavastemaista mielikuvaa. Aurinkokuninkaan aikainen arvomaailma ylläpiti myös säätyluokkien mahdollisuuksia vedenkäyttöön.

2.2 Veden äänimaisema

Aallokko ja kosken virtavesi luovat voimakkaita ääniä ympäristöön. Niiden vastakohtana ovat tyynen vedenpinnan äänettömyys ja rauhallisuus. Toisaalta tasainen vedenpinta myös kantaa ympäristön häiriöääniä kauas.

Puron, virran tai rauhallisen puiston äänimaisema on hiljainen, mutta kohtalaisen vaihteleva. Äänimaiseman yksittäinen ääni voi myös ihmisen havainnoimana ylittää kaikki muut. Tällaisella aiempaan kontekstiin ihmisen muistissa yhdistyvä äänellä näyttää olevan ratkaiseva rooli maiseman arvostuksessa. Vahvimpia muistijälkiä tuottavat kosken virtaus, veden liplatus objektia vasten sekä aallokko. (Carles ym. 1999 s.198.) Kaupunkilaisen kokemus juoksevan veden solinasta Helsingin pienvesikyselyssä (2012) on kuvaava: ”Juokseva vesi on tärkeä elementti erityisesti kaupunkiluontokohteissa. Veden solinalla voidaan peittää mm. moottoritien ääni ja pienenkin viheralueen merkitys on suuri erityisesti, jos sen ”sydämenä” on puro.” Tämän perusteella tiiviisti rakennettujen alueiden keskelle kannattaa nostaa puro vesiputouksineen nähtäväksi ja kuultavaksi putkittamisen sijasta.

Vesialueiden avoimissa maisemissa ääniaallot pääsevät levittäytymään laajalle. Vesi kantaa ääntä vielä peltoja ja nurmialueita pidemmälle.

Kuvat 4 – 6: Veden olomuotoja kesällä ja syksyllä
Vaahto ilmentää pyörteisyyttä (vas.), luonnonmukaisesti mut-
kitteleva uoma (oik.) ja kosteikon ylle muodostuu usvaa (alla).

Suomalaisessa runoudessa veden kielikuvilla romantisoidaan elämää, kuten Eino Leino runoissaan rinnan tulvista, vaistojen virroista ja unelmien tyrskyistä. Romantiikan runoissa minä- ja luontokokemus ovat myös limittäin ja rinnastettuina: “Vid en källa”: “Jag sitter, källa, vid din rand - -” (Sua lähde kaunis katselen) runoilee Runeberg (Suomen kirjallisuuden antologia 1963, s. 68 ja Krogerus, 2000.) Kaunokirjallisuudessa puromiljöö ilmenee Seitsemän veljeksen Jukolan talon identiteetin rakentajana ja elannontuojana: Jukolan talo, eteläisessä Hämeessä, seisoo erään mäen pohjaisella rinteellä, liki Toukolan kylää. Sen

Veden arkisuus, käyttöolemus ja olomuotojen erilaisuudet nousevat esiin myös suomalaisen folkloristiikan sanaparsissa. Verrattaessa esimerkiksi afrikkalaisiin sanaparsiin meiltä näyttäisi puuttuvan veden ylhäisyyttä tai yhteyttä ravintoon kuvaavat ilmaisut, kuten ”Vesi on ruuan kuningas” tai ”Sade on rasvaa”. Sen sijaan Suomessa kysymys on ajoituksesta: ”Mikä sataa ennen juhannusta, sataa laariin”. (Lehtipuro, 2002.)

Romantiikan henki löytyy myös maalauksista, joissa kansallistaiteilijamme kuvasivat myöhemmin kansallismaisemiksi nimettyjä panoraamamaisemia Kolin huipulta Pielisjärven selälle. (Krogerus, 2000.)

2.4 Veden olomuotojen vaikutus maisemaan

Suuri vesihöyrypitoisuus pakkassäässä tuottaa kuuraisen maiseman eli runsaasti auringossa kimmeltäviä lumikiteitä, joiden muoto vaihtelee pakkasen purevuuden mukaan. Esimerkiksi lähellä nollaa syntyy kuusikulmaisia symmetrisiä levyjä, mutta jo kolmen asteen pakkasella kidemuoto muuttuu neulamaiseksi (Kuusisto 2002). Barbara Sandrisserin (2002) mukaan japanilaisessa runoudessa ja estetiikassa on parhaiten osattu kuvata usvan ja kuuran tuottamia maisemia ja niiden ohikiitävään

hetkeen liittyvää ainutkertaisuutta.

Sumua voidaan tuottaa myös teknisesti halutun pilvisyyden efektin aikaan saamiseksi. Blur Building muodosti sumua korkeapaineistetuilla suuttimilla Neudhâtel-järven (kuvat 7 – 8) ylle, mikä muutti järven avointa maisemaa voimakkaasti (Barker ja Coutts 2016, s. 15 ja Blur building 2016). Tiivis sumu muodosti seinämän tai rakennuksen tyyllisen massan, joka siirtyi tuulen suunnan mukaisesti. Sumun sisään oli mahdollista myös kävellä siltoja pitkin, jolloin näkyväisyys oli erittäin vähäistä ja tunnelma hämyisän salaperäinen.

Härmistyminen tuottaa pieniin lätäkköihin vaaleaa kuurankiteistä jäätäidettä, jotka helisevät rikkoutuessaan. (Kuusisto 2002). Vaikka lätäköt tuovat kulkuväylälle vaarallista liukkautta, ovat ne ilmastoystävällistä pop up -taidetta parhaimmillaan. Ilmastonmuutoksen myötä todennäköisesti lisääntyvät veteen liittyvät sateiden ja lämpötilojen ääri-ilmiöt, kuten kevättalven sumut ja loppukesän sateet (Ilmavirta 2002).

Veden olomuotojen muutoksia voitaisiin hyödyntää kaupunkitilassa monipuolisesti. Aukion, puiston tai tien laidalla sijaitsevaan kalliojyrkänteeseen voidaan ohjata pieni vesimäärä (kuva 2), joka saadaan valaisemalla eloon eri vuodenaikoina. Talvella siihen muodostuu valuva jäätikkö, ja kesällä pieni vesinoro kimmeltää helmeilevästi. Alavien kylmän ilman järvien alueelle olisi kannattavaa sijoittaa lampia tai ojasta levennetty hulevesikosteikko, jotka toimisivat mikroilmastoa tasaavana vesialueena sekä muodostaisivat säätilan muuttuessa usvaa ja pakkasella kuurasta kimmeltäviä heinikkoja ja osmankäämiä. Vesi on aina horisontaalisessa olomuodossaan ja näin luo tilaan avaruutta sekä avoimia näkymiä rikastaen kulkureittien esteettisyyttä (kuvat 10 – 11). Näin vesielementit muodostuvat Sepänmaan (1991) kuvailemiksi kokonaistaideteoksiksi. Ajoittainen tulviminen voidaan hyödyntää viheralueiden suunnittelussa. Näin saadaan negatiiviseksi koetut tulvat käännettyä positiiviseksi mahdollisuudeksi.

2.5 Vesi ja taide

Moni taiteilija on luonut veden muotoutumiskyvystä ja sen kyvystä taittaa valoa veistoksia tai installaatioita. Esimerkiksi suomalainen valotaitei-

Kuvat 8 – 9: Blur building Neuchâtel-järvellä
(Kuvälähde: DSRNY.com)

Kuva 10: Uutelan kanavan kaskadin laaja vesipinta luo vahvan tunnelman avoimelle kaupunkiaukiolle.

Kuva 11: Uutelan kanavan reunat on muotoiltu kiinnostavasti. Puiston puolella reuna nousee loivasti metsän ja kallioiden lalkuperäinen topografia huomioiden ja rakennusten puolella on sijoitettu istuskeluportaikko kulkuväylälineen.

lija Tülay Shakir on toteuttanut sateenkaarikoneita valaistuilla vesipisaroilla ja Veikko Björkin taide syntyy luonnollisuuden ihmettelystä lumikiteiden spektrien voimassa.

Maisema-arkkitehtuurin asemaa tieteiden ja taiteiden ilmaisun symbioosin keskiössä avaa Marc Treib oivaltavasti ark-lehdessä (6/2016). Ilman kestävän kehityksen periaatteita emme voi luoda ajallisesti pitkäkestoisia maisemia tai tiloja, mutta toisaalta ilman voimakasta taiteellista näkemystä paikat eivät tuota voimakkaita tunne-elämyksiä tai muistoja. Yksittäinen suunnitteluelementti ei luo elinvoimaista maisemaa, vaan elementit on yhdisteltävä taiteen keinoin. Yhdessä ne voivat muodostaa aidon kokonaisuuden kaikkine vivahteineen ja herätellä eri aisteja havainnon muodostamiseksi.

Yksi hyvä esimerkki tästä suunnittelun prosessinomaisuudesta on Aire-joen uoman (kuva 12) virtauksen luonnonmukaistaminen kanavasta monipuolisemmaksi tulvaveden ja kasvillisuuden alueeksi Sveitsissä (Treib 2016, Everard yms. 2012 ja Naiman 2008). Jokikohteen maisema-arkkitehtuurin kilpailuvoittajana toimi Superpositions-työryhmä, jossa yhteistyötä tekivät niin kasvitieteen, rakenteiden kuin hydrologian asiantuntijat pääsuunnittelija Georges Descombesin kanssa. Mallinnuksesta huolimatta lopullinen muodonanto haluttiin antaa joen tulva-ajan virralle, joka kuluttaa ja kasaa maa-ainesta paikasta toiseen. Näin kulutusvaikutus sai voimakkaan osan taiteellista prosessia tai jopa performanssia. Osa vanhan kanavan rakenteellisista osista haluttiin myös säilyttää osana kulttuurimaisemaa, jotta yli kymmenen kilometrin pituiselle jokimatkalle syntyisi monipuolinen ja identiteetiltään vahva virkistysalue.

Kuva 12: Aire-joen luonnonmukaistaminen ja vapaan muotoilun mahdollistaminen vesivirran kulutuksen ja kasaamisen voimalle. (kuvalähde: Landezine: kuvaaja Fabio Chironi)

Purojen laajentaminen vesialtaiksi alavilla alueilla korostaa maiseman tunnelmaa ja antaa mahdollisuuden yksinkertaisten rakennuspintojen heijastuksille. Monissa kulttuureissa vesipinnan peilaavuudella ja heijastuksilla on luotu erilaisia draaman ja vallan tunnelmia rakennusten yhteyteen. Taj Mahalin linjakas lootuslampi laajan ympäröivän puutarhan kera kaksinkertaistaa mau-soleumin kokoluokan valtaviin mittasuhteisiin. Vesialtaiden tuoma rauha ja vesipeilin heijastukset inspiroivat myös Mies van der Rohen Barcelona Paviljongin ja Peter Zumthorin Theme Valsin (kuvat 13 – 14) suunnittelua (Barker ja Coutts 2016, s. 14 – 15 ja Ryan 2010). He sijoittivat matalahkon vesialtaan aivan rakennuksen viereen, jolloin sisä- ja ulkotilan rajat hämärtyvät sekä seinien ja aidan selkeät kivrakenteet saavat elävän sävyn vesipeilin heijastuksista.

Kuvat 13 – 14: Therme Vals Spa Sveitsissä, Peter Zumthor

3 Purojen vaikutus kaupunkitilan vetovoimaisuuteen

Vetovoimaisuus on ympäristön suunnittelun kannalta merkittävä tekijä. Puroympäristöjen vetovoimaisuuden muodostavat vedenläheisyys, näkymät, kulkureittien sijoittelu ja omaleimaisten luonnonpiirteiden huomioiminen. Tärkeimpiä vetovoimatekijöitä Urbaani onni –tutkimuksen (Kyttä, Broberg, Haybatollahi, Schmidt-Thomé 2016) mukaan olivat ympäristön viehättävyys, luonnon läsnäolo ja rauhallisuus hyvän saavutettavuuden kanssa. Esimerkiksi Helsingin kaupunki linjasi vuonna 2016 viher- ja virkistysympäristön kehittämisen pääperiaatteiksi vihersormien jatkuvuuden, saavutettavuuden ja vetovoimaisuuden tiivistyvän kaupunkirakenteen osana. Tärkeäksi linjattiin ekologisen ja maisemallisen laadun kehittäminen niitty- ja siniverkoston avulla, jossa purot rantoineen ovat keskeisessä asemassa. Erityisesti hulevesien ja luonnon virtavesien huomioimista suunnittelun voimavarana korostettiin. (Helsingin kaupunki 2016.)

3.1 Purojen huomioiminen yhdyskuntasuunnittelussa

Urbaanit purot ja joet ovat suuressa muutoksessa. Aiemmin ne olivat pitkään laiminlyötyjä ja maisemasta poispyyhittyjä putkituksella, mutta parhailaan vesiympäristöt ovat tulossa osaksi kaupunkien vetovoimaisuutta osana strategioita ja kaupunkibrändiä (Vantaan sanomat 8.11.2015).

Vaatimustaso eri näkökulmien tahoilta kasvaa. Kaupunkisuunnittelijat haluavat ohjata purovedet houkuttelevien aukoiden vetovoimatekijäksi, luonnonsuojelijat haluavat lisää kosteikkoja linnuille ja vuoden 2000 EU:n vesipuitedirektiivi edellyttää korkeita ympäristöstandardeja. (Prominski, Martin, Stokman Antje, Stimberg Daniel, Voermanek Hinner ja Zeller Susanne 2012.) Urbaanien vesistöjen on täytettävä kaikki nämä vaatimukset usein vielä rajoitetussa tilassa rakennetun ympäristön keskellä. Kaupunkien vesistöjen suunnittelu on kokonaisuutena haastavaa. Vesisuunnittelussa piilee kuitenkin suuria uhkia ja mahdollisuuksia. Vetovoimaiseen kokonaisuunnitelmaan tarvitaan yhteistyökykyisinä niin kaavoittajat, maisema-arkkitehdit, insinöörit kuin sidosryhmät.

Varautuminen äärimmäisiin tulviin on monin paikoin ottanut suuren vallan estetiikan kustannuksella. Joki- ja purouomien vesien hallinta on monin paikoin mitoitettu suurimpien tulvien mukaisesti, jolloin suurimman osan vuodesta puro on mitättömän pieni noro elottomien vallien syvänteessä. Esimerkki tästä on Montpellierin läpi virtaava Lez-joki (kuva 15), joka on uudistettu kasvillisuudella kaupunkia elävöittäväksi (Krier 2003, s. 186 – 197). Joen keskimääräinen virtaama on erittäin pieni verrattuna betonivalleihin, jotka eivät ole kovin hyvin käytettävissä kaupunkilaisten ympäristönä. Vesiuoman vieressä kulkee pitkän matkaa tasainen nurmikko. Kahden käytettävän tason sijaan uoman reunoilla voisi olla istuskeluun

Kuva 15: Montpellier Lez-joen betoniset rantavallit (Kuvälähde: Thomas Courteille)

tarkoitettuja portaikkoja tai muita eri vedenkorkeuden tilanteissa hyödynnettäviä tilallisia ratkaisuja. Vesi sekä erottaa että yhdistää tilallisesti kaupunginosia. Onnistunut esimerkki on Cheonggyecheon-puro Etelä-Korean Soulissa (kuvat 16 – 18). Elävän kaupunkitilan ja puroympäristön kehittäminen hallitsevan moottoritien tilalle on näyttävä esimerkki innovatiivisesta projektista. Cheonggyecheon-puron uudistus vaati paljon poliittista näkemystä ja käytännön suunnittelutyötä, mutta lopputulos on erittäin onnistunut kokonaisuus. Puron varrella eri kaupunginosat on yhdistetty lukuisilla silloilla, joiden väliin jää erityyppisiä puron osakokonaisuuksia. Puron vedenpinnan taso vaihtelee. Matkalla on niin tasaisemman virtaaman alueita kuin vesiputouksia. (ICLEI 2006.) Kasvillisuuden määrä on puroympäristössä paikoitellen vähäistä tai puuttuu kokonaan. Pääosa purouoman tilallisesta vaikutelmasta syntyy vedenpinnan ja vivahteikkaiden reunamuotojen rytmistä sekä siltojen katkaisemasta näkymästä.

Kuvat 16 – 18: Cheonggyecheon-puron koskia ja kävelyreitit keskellä miljoonakaupunki Soulia. Kuvat Jani Kareinen

Kuvat 19 – 21: Tulvavesien tasaaminen vesialueen avulla, Nansen park Oslossa, kuvalähde: Ann Thompson

Kuva 22: Kulkureitin tuominen veden äärelle astinkivien avulla San Luis Obispo Californiassa, kuvalähde: Catzgarten

Kuva 23: Veden käyttö kulkureittien ohessa: Rhône jokipenkereen istuskeluportaitko Ville de Lyonissa, kuvalähde: M. Chaulet

3.2 Purojen merkitys kaupunkilaisille

Helsingin ja lähiseutujen näkemyksiä ja arvostusta puroista on kerätty kyselytutkimuksella vuonna 2012 ja 2014. Pääkaupunkiseudun vesikyselyn mukaan asukkaat arvostavat erityisen paljon merenrantoja ja Vantaanjoen alajuoksua. Näihin matkustetaan päiväretkille myös kymmenien kilometrien päästä erityisesti kulkureittien sijaitessa veden äärellä. Helsingin vetovoimapaikkoina koettiin erityisesti Longinojan ja Mätäjoen ympäristöjä. Näiden vesistöjen kunnostus sai arvostusta vastaajilta.

Vesialueiden tärkeys pääkaupunkiseudun asukkaille nousi esille Aalto-yliopiston tekemässä Waterfront-kyselyssä. Purojen ja jokien vetovoimaisuus korostui erityisesti rentoutumisen, kävelyretkien ja koiranulkoilutuksen alueina. Suurin osa puroalueiden käyttäjistä asui aivan puron lähistöllä. Merenrannat ja suuremmat järvet olivat määrällisesti vielä vetovoimaisempia. Käyttäjät arvostivat näiden laajaa avointa maisemaa. (Tyger, T., Laatikainen, T., Kuoppa, J. & Kyttä, M. 2014.) Koska avointen vesialueiden arvostus edellisen mukaan on suurta, tulee uutta urbaania aluetta kaavoitettaessa puron varrelle mitoittaa muutamia laajempia vesialtaita. Nämä tarjoavat jokapäiväisiä virkistysreittejä, pysähdyspaikkoja ja mahdollisuuden luonnon tarkkailuun. Vesialtaiden avulla on mahdollista myös tasata suurten sateiden aiheuttamaa kuormitusta alempien vesistöjen tulvatilanteille, kuten Nansen parkissa Norjassa (kuvat 19 – 21). Kyselyssä tuli myös esiin ihmisten voimakas sitoutuminen asuinalueeseen, jos alueella sijaitsee vetovoimainen vesielementti. Alueen uudistuvan identiteetin kannalta juuri tällaisilla asioilla on voimakas vaikutus. Esimerkiksi Malmin lentokentän rakentaminen on saanut erittäin paljon vastustusta. Lentokentän alueella on putkitettu kaikki purot maan alle. Näiden avaaminen avoimuusiksi puroympäristöiksi olisi mahdollisuus monipuolistaa ympäristön monimuotoisuutta. Lisäksi eteläosan kallioihin yhdistettynä purolampi voisi olla voimakas alueellinen identiteetin rakentaja.

Helsingin purojen merkitys asukkaille näkyy pienvesiohjelman kyselystä (2012). Siinä 87 % vastaajista arvosti puroja ja puronvarsia tärkeinä virkistyspaikkoina ja keitaina, joihin voi hetkeksi vetäytyä rauhoittumaan. Hauskoiksi leikkipaikoiksi purot ja niiden varret koki 66 prosenttia vastaajista. Puolet vastaajista piti puroja myös tärkeinä

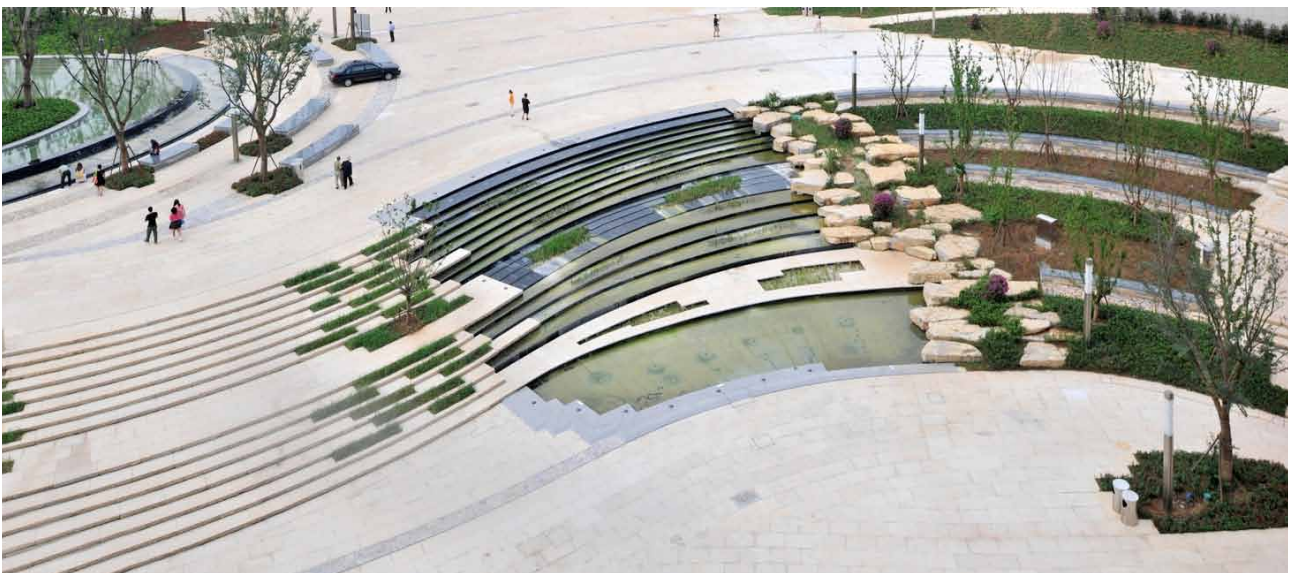
arvokalojen lisääntymisalueena. 20 % vastaajista oli valmis aktiivisiin toimiin puron hyvinvoinnin puolesta. Moni ottaisi yhteyttä kaupunkiin huomauttaessaan häiriöitä. Pieni osa vastaajista oli kiinnostunut myös vapaaehtoistyöstä puroympäristöjen kunnossapidossa. Avoimissa vastauksissa oli mainittu Mellunkylänpuron kohentunut ilme: ”Kau-nis. Jatkakaa vain samaa tyyliä, missä mahdollista.” Kyselyssä kysyttiin myös halukkuutta osallistua rahallisesti. Jos purovesien kunnossapitoon perustettaisiin pienvesirahasto, 17 % vastaajista olisi valmis tukemaan tätä rahallisesti. Mahdollisesti rahastoa tukisi 54 % vastaajista.

Kaupungit herättelevät kaupunkilaisia huomaamaan pintavesiuomien merkitystä eri keinoin. Vantaan järjestämä ”Vantaa – purojen kaupunki 2015” sekä ”Purojen ja jokien Vantaa 2016”-teemavuosien tavoitteena oli muun muassa lisätä Vantaan purojen ja jokien tunnettuutta ja arvostusta. Ensimmäisen teemavuoden aikana järjestettiin visuaalinen näyttely puroista ja selvitettiin purojen ekologista tilaa. Vuoden 2016 aikana palkattiin purotalkkarit. He järjestivät useita talkoita eri puroomien kunnostamiseksi, sekä kuvasivat lyhytdokumenttivideon puroista opetuskäyttöön.

Ympäristöterveyden näkökulmasta viherympäristöjen tärkein tehtävä on toimia kaupunkien kulkureittinä, jolloin kävely ja pyöräily koetaan mielekkäänä ja ensisijaisena vaihtoehtona autoilun sijaan (Mäki-Opas 2016; Kurenniemi 2007). Pienvesiohjelman kyselyssä vastaajat toivoivat purojen ja kosteikkojen lähelle virkistysreittejä sekä pysähtymispaikkoja penkkeineen. Puistojen tilarakennetta jaetaan usein kasvillisuuden ja maanmuotoilun avulla. Puroja ja lampia voitaisiin korostaa kaupunkikuvassa viemällä kulkureitit vesistöjen äärelle. Esimerkiksi San Luis Obispossa (kuva 22) ja Lyonissa Rhône-joen (kuva 23) rannalla on huomioitu hienosti vettä kaupunkilaisten pysähtymispaikkojen tilallisuuden rakentamisessa.

Vesirakentaminen tai alueen kulttuuripohjainen säilyttäminen virittävät usein arvokeskustelua, kuten Helsingissä Vanhankaupunginkosken padon purkaminen tai keinotekoisesti rakennettava hulevesikosteikko metsän tilalle Kuninkaantammassa Helsingissä. Kulttuurimaiseman tai alueen historian kunnioittamiseksi asioita tulee pohtia useasta eri näkökulmasta.

Kuva 24 – 26: Veden käyttö torialueella: Jamison Square, Portland (yllä), kuvalähde: Peter Walker, Fangshan Tangshan national geopark museum, Nanjing (keskellä), kuvalähde: Odile Decq ja Braham street park, London (alla), kuvalähde: Davisla.

3.3 Vetovoimatekijöistä muodostuva alueen identiteetti

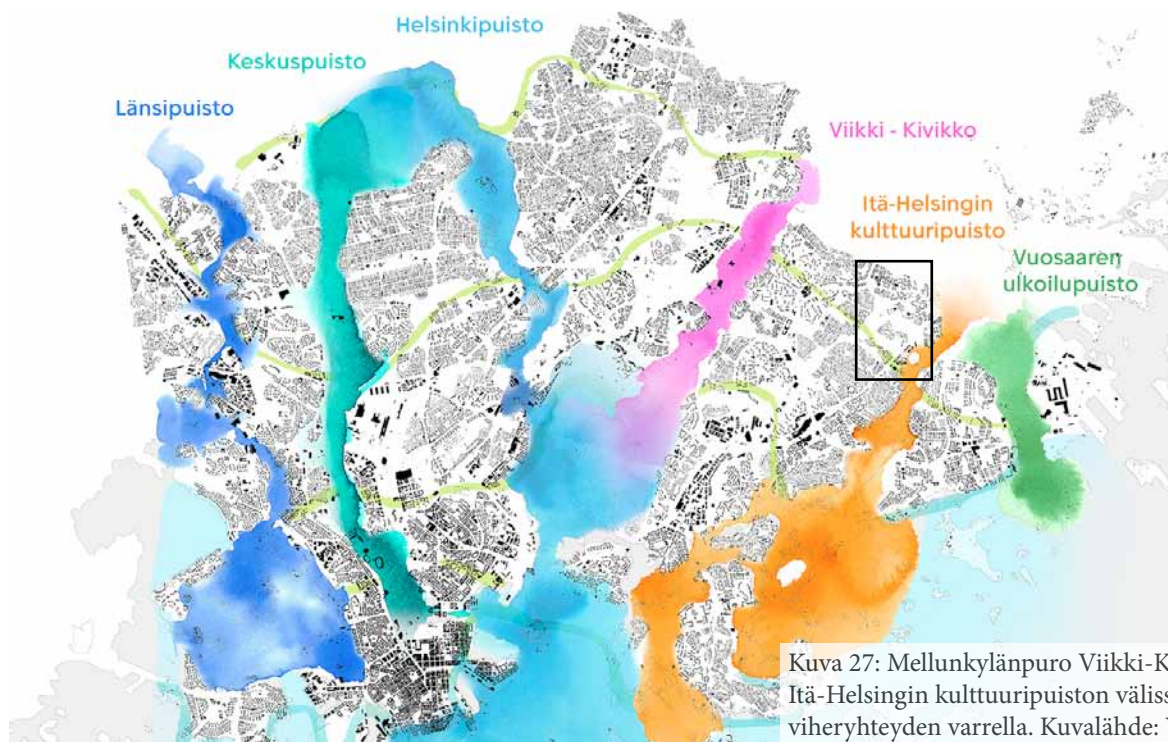
Puro voi toimia monikäyttöisenä alueen identiteetin vahvistajana. Ensin se voi virrata hiljalleen avo-ojissa hapettaen keväistä sammakon kutua, sitten laajentua lammeksi entisellä savipellolla ja lopulta puhjeta kukkaan toisaalla sosiaalisen aukion kaunistajana. Näin purovesi antaa luonnetta eri kaupunginosille virratessaan niiden läpi. Lähiöissä on enemmän tilaa ja mahdollisuuksia yhdistää purot ympäröivän maiseman luonnonmuotoihin, kun taas urbaanissa ympäristössä purojen tilankäyttö on rajatumpaa.

Vesi varaa luontaisesti tilansa ympäristöstä, ja vesialtaat puroineen luovat avointa kaupunkimiljöötä. Järven jäällä talvella voi luulla olevansa suolla tai peltoaukealla. Laajaa vesimaisemaa ei uhkaa sama käyttöönotto kuin kaupungin puistoja ja aukioita. Lahdelma tai kosteikko voidaan kuivattaa ja toisaalta muodostaa viivytysaltilaa varatilaa tulvien säätelemiseksi. (Sepänmaa ja Heikkilä-Palo, 2002.) Puroja on kaikesta huolimatta putkitettu maan alle etenkin kaupunkialueilla paljon. Aiemmin putkittamisella on ajateltu suojeltavan ympäristöä tulvavesiltä, mutta viime aikoina on herätty pohjavesipintojen laskemiseen ja alajuoksujen nopeaan tulvimiseen sateiden aikana (Prominski 2012. s. 15). Monet kaupungit ovat tehneet hulevesistrategioita (Helsinki 2008, Vantaa 2009 ja Lahti 2012), joissa pyrkimyksenä on imeyttää ja viivyttää vesiä

syntypaikoilla mahdollisimman pitkälle. Hulevesinäkökulmassa veden määrällinen vaihtelu on keskeisessä asemassa. Täten vettä ei ole lainkaan kaikissa tulvauomissa välttämättä ympärivuotisesti.

Vesistöillä ja puroilla on suuri merkitys asuinalueen vetovoimaisuuden rakentajana. Rautamäki-Paunila (1983) korostaa seudullisten maisematekijöiden kiteytymistä kaupunkikuvassa, jossa joet ja purot muodostavat usein solmukohtia selänteiden kanssa. Kaupunkien läpi jatkuvien viheraluejärjestelmien avulla voidaan säilyttää maakunnalle tyypillisiä luonnonolosuhteita. Viheraluejärjestelmässä eri luontotekijät muodostavat hierarkkisen asteikon, joka ohjaa kaupunkikuvaa. Näiden yhteensovittamisesta syntyy kaupungin ominaislaatu ja yksilöllisyys. (Rautamäki-Paunila, 1983.) Maisematekijöiden yhdistäminen tiivistyvään kaupunkirakenteeseen vaatii kokonaisuuksien vankkaa hallintaa. Hyvällä suunnittelulla saadaan esille hienopiirteiset vetovoimatekijät ja lopputuloksena alueen vahvistuva identiteetti.

Helsingin viheraluejärjestelmässä vesistöillä on vahva rooli. Kaupungin läpileikkaavissa vihersormissa kulkee usein lahti, joki tai puro. Itä-Helsingissä tärkeimmät vihersormet ovat Itä-Helsingin kulttuuripuisto Vartiosaaresta Vartiokylänlahdelle ja Broändan laaksoon sekä Viikin alueen vihersormi. Helsingin yleiskaavassa 2016 näitä vihersormia yhdistävät viherkäytävät (kuva 27), joiden osana purolaaksot kulkureitteineen toimivat.

Kuva 27: Mellunkylänpuro Viikki-Kivikko ja Itä-Helsingin kulttuuripuiston välissä kulkevan viheryhteyden varrella. Kuvalähde: VISTRA II

4 Puroesimerkkinä Mellunkylänpuro

Tarkastelua varten olen valinnut Itä-Helsingissä sijaitsevan Mellunkylänpuron, joka on virtaukseltaan vaihteleva ja elävä kaupunkipuro. Valitsin tämän kohteen, koska lisääntyvä rakentaminen (kuva 28) muuttaa vahvasti puron lähiömaisemia ja alueiden käyttöä. Tällä purolla on hyvä mahdollisuus kohottaa tulevaisuuden identiteettiä alueella.

4.1 Mellunkylänpuron historia

Puroympäristössä on asuttu pitkään. Vanhin osoitus asutuksesta löytyy Tankomäen kukkulalta pronssikautisena hautapaikkana. Viikinkiaikana Vartiokylänlahdelta pääsi venereittiä Broändan purolaaksoa pitkin Porvarinlahden suuntaan. Fallpakan asuinalueelta ja Linnanpellonpuistosta löytyy myös tykkiteitä sekä läheisestä Uussillanpuistosta ensimmäisen maailmansodan aikaisia juoksuhaitoja. (Helsingin kaupunki, 2006.)

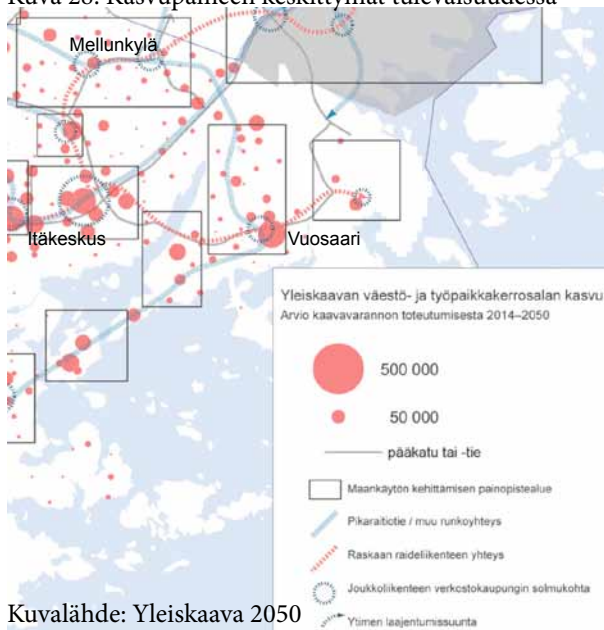
Purolaaksot Mellunkylässä ja Tankovainiolla ovat olleet pitkään alueen kartanoiden niittyinä. Näiltä ajoilta muistona on vielä Helsingin parhaiten säilynein perinnebiotooppi kesantoniittyineen ja hakamaineen Linnanpellon alueella (Helsingin kaupunki, 2006). 1900-luvun alussa molempien purolaaksojen kosteimmille alueille on tehty ojituksia. Mellunkylänpuron yhdistymisen kohtaa Broändan sivu-uomaan on muutettu maatalouden kuivatustoiminnan yhteydessä. Vanha purouoma on Kuninkaan ja Senaatin kartan mukaan kulkenut 1800-luvulla Tankovainion nykyisen puiston läpi jyrkän pohjoisen mutkan kautta Broändan purolaaksoon. (Niemelä, Helle ja Jormola 2004.) Nykyi-

nen purouoma kulkee etelämpänä suoraviivaisena Linnankartanon puiston reunassa ja osittain putkitettuna Mellunkylän pelastusaseman luona.

Puroympäristöt ovat olleet Mellunkylän lähiömaisemassa pitkään vähäisen hoitoluokituksen vuoksi pusikkoisia (kuva 30 ja liite 1) ja monin paikoin roskaisia alueita Itä-Helsingin alueella. Lisääntyvän rakentamisen ja alueen vähittäisen urbanisoinnin avulla viheralueita on muutettu virkistys- ja puistoalueiksi 2000-luvun alusta alkaen. Vuoden 2006 yleissuunnitelman mukaan ojien ja purojen vesi oli alueella länää, mutta avoimia vesipintoja ei ollut näkyvissä kuin muutamassa paikassa siltöjen päältä katsottaessa. Kesällä 1987 tutkittaessa puro oli erittäin roskainen ja suoristetut osuudet olivat hallitsevia sekä visuaalisesti vähäeleisiä. Jo 1980-luvulla Linnanpellonpuistossa ja Ojapuistossa on ollut kulkureittien tarvetta puron myötäisesti (Jalava, 1987). Nykyinen pääreitti Linnanpellonpuistossa on syntynyt aiemman polun paikalle.

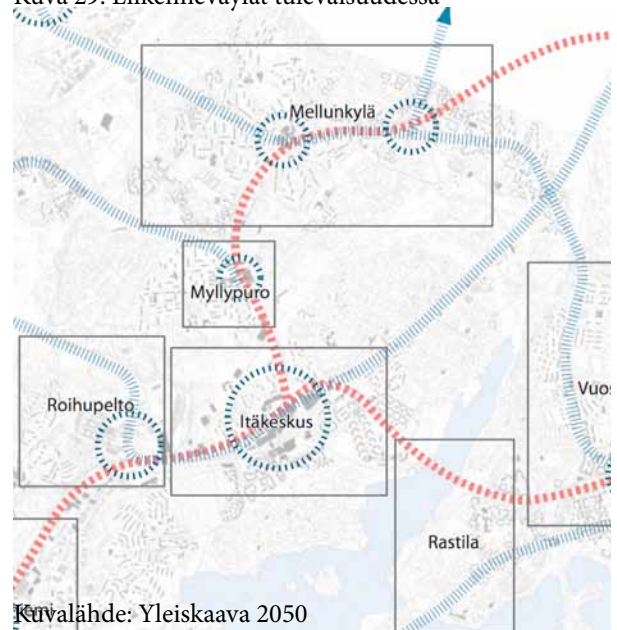
Mellunkylänpuron alueella on tehty selvitys 2000-luvun alussa puron kunnostamistarpeista ja asukkaiden viihtyvyyttä kartoittaen. Mellunkylän esikaupungissa asukkaat arvostavat viheralueita hyvien ulkoilumahdollisuuksien, reittiverkoston sekä rauhallisen ja luonnonmukaisen ympäristön vuoksi. Kyselytutkimuksessa asukkaat kaipaivat kuitenkin koristeellisia ja hyvin hoidettuja puistoja. Lähialueelta puuttui erityisen kiehtovat paikat ja maisema oli liian monotonista. Mielipaikat olivat kauempana Vartiokylänlahdella, Vuosaa-

Kuva 28: Kasvupaineen keskittymät tulevaisuudessa

Kuvalähde: Yleiskaava 2050

Kuva 29: Liikenneväylät tulevaisuudessa

ren merenrannoilla ja Mustavuoressa. (Nykytilan analyysi, 2002.) Asukasmielipiteen pohjalta alueen purojen kunnostaminen vetovoimaiseksi puistoelementiksi oli kannattava valinta ja tulevaisuudessa siihen tulisi kiinnittää huomiota muun muassa Tankovainion (kuva 31) uuden asuinalueen rakentamisen yhteydessä. Juuri tällä hetkellä on meneillään uusi Mellunkylän ja Vartiokylän pohjoisosan asukaskysely (2017), jossa kartoitetaan nykyisten asukkaiden toiveita ja alueen puutteita.

Puron kunto on huolestuttanut asukkaita erityisesti veden samentumisen aiheuttamien kalakuolemien uutiskohun jälkeen (Alueportaali 2009).

Puron virtausta ja veden laatua on pyritty tasapainottamaan kosteikon rakentamisella, purouoman muokkauksella mutkittelevammaksi ja kalaystävällisten laipiollisten rumpuputkien asentamisella (Stara 2012 ja ViaCon 2015). Laipioputkien käytöllä haetaan projektipäällikkö Taru Sihvosen (2017) mukaan kokemuseräistä tietoa kaupungille. Paloaseman kohdalla noin 100 metrin putkiosuus saattaa taimenten puroon nousun kannalta liian pitkä, mutta taimenet näkevät ainakin putken valoisian suuaukon putken suoraviivaisuuden avulla.

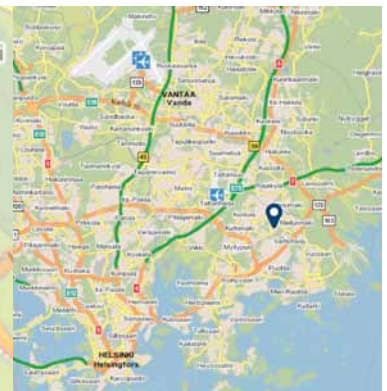
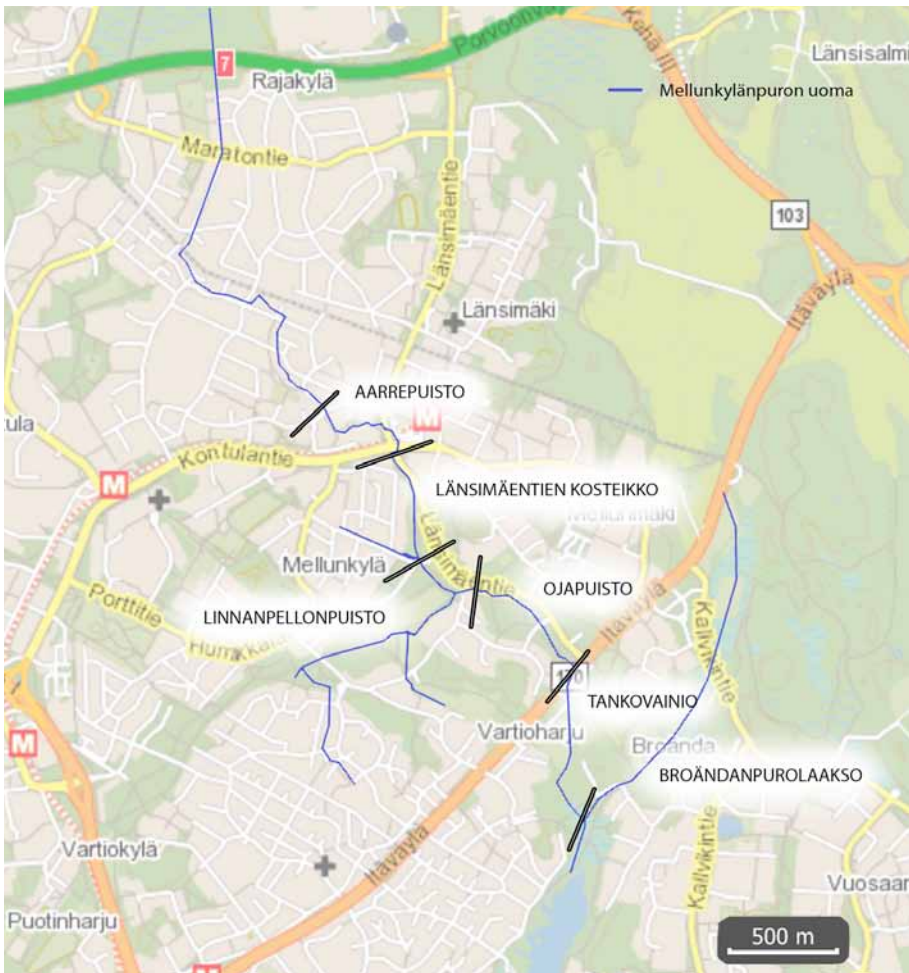

Kuva 30: Mellunkylänpuro oli vielä 1990-luvulla epämääräistä pusikkoaa, mutta nyt tällaista vain Ojapuistossa.

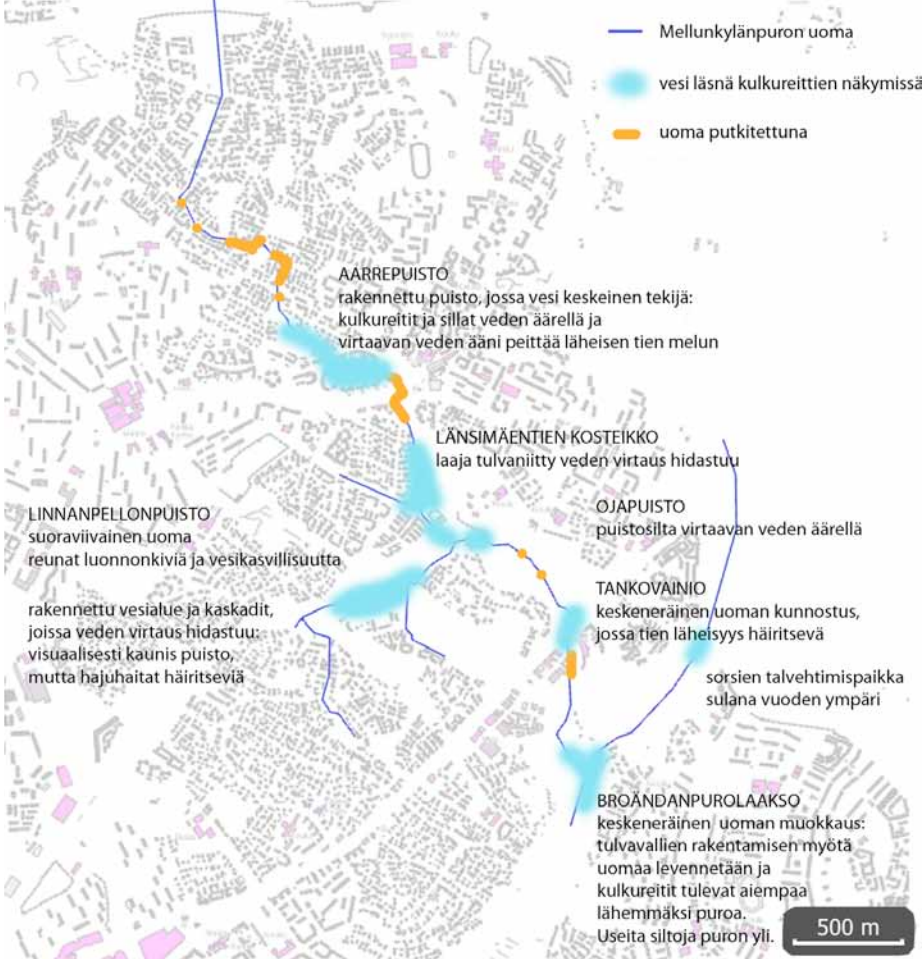

Kuva 31: Uudistettu purouoma Tankovainiolla Itäväylän läheisyydessä. Rannat ovat soraa ja kasvillisuus vähäistä, jotta purojen laskennallinen virtaama on ollut selkeämpi laskea. Tämä kuvastaa insinöörien ylivaltaa purojen suunnittelussa.

Kuva 32: Mellunkylänpuron sijainti Helsingissä

Kuva 33: Mellunkylänpuron jako osiin analysointia varten

Kuva 34: Vedenläheisyys eri osien alueella 2017

4.2 Mellunkylänpuron esittely

Mellunkylän puro virtaa lähiömaisemassa polveillen pientalorivistöjen ja kerrostalovaltaisten tiivistymien keskeltä kohti Vartiokylänlahtea Helsingissä (kuva 32). Alue sijaitsee suunnitellun raidejokeri 2:n läheisyydessä (kuva 29), joten alueelle suunnitellaan asteittaista kaupunkirakenteen tiivistämistä.

Mellunkylänpuron valuma-alueen kokonaispinta-ala on 10,21 km² ja pituus on noin 5,5 km. Putouskorkeutta kokonaisuudessaan kertyy 31 m ja matkalla on kolme koskialuetta. (Niemelä ym. 2004 ja liite 1.) Puro alkaa Vantaan Slåtmosseinin suoalueelta. Puro kulkee rakennetussa ympäristössä pääosin putkitettuna ja paikoitellen avoumaisina ojina Vesalan omakotitaloalueella. Tarkastelualueen jälkeen Mellunkylänpuroon yhtyy Broändanpuro sivu-uomana metsäisen luhtaniityn alueella (kuva 33) ja laskee lopulta Vartiokylänlahteen. Broändan puro on vedeltään kellertävää okralähteistä johtuen ja virtaukseltaan selkeästi heikompi kuin Mellunkylänpuro (Jalava 1987). Mellunkylänpuron virtaukseen vaikuttaa valuma-alueen voimakas rakentaminen. Broändanlaakso on taas suhteessa enemmän rakentamatonta ja vettä pidättävää metsittynyttä luhtaniittyä ja tervaleppälehtoa.

Olen jakanut puron viiteen osa-alueeseen (kuva 33), jotka ovat kukin omalla tavallaan omaleimaisia. Eri osa-alueiden vedenläheistyyttä on tutkittu

kaupunkikuvassa (kuva 34). Tarkemmin osa-alueiden ominaisuuksia on luonnehdittu kuvien kera Mellunkylänpuron analyysissä (taulukko 1) ja vetovoimaisuuteen vaikuttavia tekijöitä on kuvattu liitteessä 1.

Aarrepuistossa solisee vesi koskenpartaalta toiselle runsaan kukkaloiston keskellä. Länsimäentien kosteikko on hyvin luonnonmukainen ja virtausta tasaava allas. Linnanpellonpuistossa (liite 2) yhdistyy useampi sivu-uoma. Puiston maisemaa hallitsevat, viljelypalstat, vilkkaat lenkkeilyreitit sekä voimalinjat. Ojapuistossa sijaitsee koskia tiheän pensaikon suojissa. Tankovainiolla yhdistyvät täydennysrakentamisen keskeneräisyyden ja rehevän metsän vastakkaiset voimat (liite 1).

Tiiviissä kaupunkirakenteessa veden äänimaisemalla voidaan häivyttää ympäristön häiriötekijöitä. Metron ja vilkasliikenteisten teiden melua on peitetty onnistuneesti Vesalan Aarrepuistossa (kuva 35 ja liite 1). Liikenteen melu ei tunnu häiritsevältä, koska Mellunkylänpuron solina yhdistyy kulkureitillä näkyvään veden virtaukseen. Veden äänet mielletään positiivisina ja äänen lähde on myös koko ajan nähtävillä. Lukuisat puroa ylittävät sillat mahdollistavat virtauksen tarkkailun ja äänten ihailun (taulukko 1).

Täydennysrakentamista tullaan toteuttamaan erityisesti Ojapuiston ja Tankovainion (kuva 36) alueelle (Helsingin kaupunki 2016 ja 2017 sekä

Kuva 35: Aarrepuiston pohjapato korostaa kosken ääniä

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto
Asemakaavaosasto / Ympäristötoimisto
Mervi Nicklén / Jaana Collanus
Mirva Liukas

Soini 2017). Harjoittelija Lotta Nylundin tekemän esisuunnitelman (2015) mukaan Ojapuiston Länsimäentien varrelle tulisi rakentaa kaupunkibulevardimallin mukaista urbaania rakentamista. Tankovainion alue käsittää sekä kerrostaloja että pientalovaltaisia katuja (Helsingin kaupunki 2016 ja Sihvonen 2017). Molemmissa rakentamiskoh-teissa on suunniteltu purolinjauksen siirtämistä ja uoman luonnonmukaistamista mutkittelevam-maksi. Tankovainion alueella luonnonmukaisen purouoman toteuttaminen on asemakaavan hyväntahtoisesta aikomuksesta huolimatta paikoitellen mahdotonta (kuvat 38 ja 39).

Tankovainion rakentamisessa pyritään huomioimaan alueen tärkeät arvot kulttuurimaisemallisen, luonnontilaisuuden kuin tehokkaan rakentamisen tekijöiden kannalta. Tilankäytön toteutussuunnitelu joutuu väistämättä muokkaamaan asemakaavan tilaratkaisuja jonkin verran. Mellunkylänpu-roon suunnitellut mutkat ja suurehkot lammikot on toistaiseksi suunnittelupöydällä pienennetty yhdeksi tulvaniityksi ja pienemmiksi mutkiksi sekä suorahkoilla osuuksilla maisemakiviksi. Mutkien pienentämisellä pyritään säästämään alueen rehevää metsää hieman asemakaavan (kuva 37) metsälaikkuja suurempina kokonaisuuksina. (Sihvonen 2017.) Linnanpellonpuistossa on myös kohdattu kunnallistekniikan, esteettisyyden ja puron kehittämisen haasteet. Linnanpellonpuiston vaiheittuessa Ojapuistoon puroa ylittää kaukolämpöputkia (kuva 40) aivan puron tuntumassa sekä ilmassa voimalinjajohtoja (liitteet 1-2 ja taulukko 1).

Kuva 38: Paloaseman edustalla jää tien ja tontin väliin noin 10 metrin levyinen viherkaistale, johon asemakaavassa oli tarkoitus sijoittaa luonnonmukainen purouoma. Loivennettu- ja uomanreunoja vedenkorkeus huomioiden ei voida toteuttaa näin kapealle alueelle. Putkitus laapioputkillä koettiin lopulta parhaaksi vaihtoehdoksi, koska betonikourussa olisi saattanut materiaalien lämpötila nousta taimienien kannalta liian korkeaksi kesällä.

Kuva 39: Puro jatkuu toistaiseksi nykyisenä avouomana putkitetun osuuden eteläpuolella, kunnes sukeltaa taas putkitukseen tulevan katurakenteen reunalla. Laapioputki on kolmesta putkesta asennettu hieman alemmaksi, jotta vähäinen aliuomavirtaus keskittyy laipioituun putkeen.

Kuva 40: Kaukolämpöputkia purolla ja sillanylitystä estävä aita.

1. AARREPUISTO

Kallion ja lammen toisiaan korostava voima.

Kulkureitti veden äheisyydessä ja alueen voimakas topografia

2. LÄNSIMÄENTIEN KOSTEIKKO

Kosteikon avoin vesipeili ja kulkureittien läheisyys.

Mutkitteleva purouoma

3. LINNANPELLONPUISTO

Rantakasvillisuus ja perennat kaskadin rannoilla kesällä.

Kulkureitit vedenläheisyydessä ja rantakivikot eroosiosuojana

4. OJAPUISTO

Ojapuiston puroa ei näy kulkureiteiltä lainkaan.

Vanha patorakenne Ojapuistossa.

5. TANKOVAINIO

Tankovainion avoin purouoma Itäväylän varrella

Osittain jäätynyt purouoma talvipakkasilla

Tulvatasanne purouomassa

Kosteikko vaiheittuu puron koskeksi.

Avoin yleismaisema kaskadilta Linnanpellonpuistoon.

Kutusoralla ja maisemakivillä kunnostettua purouomaa.

Suorahko purouoma metsittyneellä luhtaniityllä.

4.3 Mellunkylänpuron analyysi

1. Aarrepuistossa uoma mutkittellee korkeiden asuinkerrostalojen väliin metrinlevyisenä urbaanina puistopurona ja maanpinnan korkeuserot antavat voimaa koskimaiselle vedenvirtausnopeudelle. Aarrepuiston länsiosissa sijaitsee myös muokkaamattomia kalliopintoja aivan puron läheisyydessä. Puropuiston molemmiin puolin nousee korkeat kerrostalot. Mellunmäen metroaseman tieliittymien kohdalla puro on putkitettuna maan alla.

2. Länsimäentien varren kosteikossa uoma levenee 2-6 metriksi ja saa mutkittelleen purouoman piirteitä. Lähiympäristössä maisemaa rajaavat 1-2 -kerroksiset pien- ja rivitalot sekä Länsimäentien toisella puolella jyrkkäpiirteinen Naulakallion kalliojyrkäne ja vuonna 2017 rakennettavat 4-kerroksiset kerrostalot.

3. Linnanpellonpuiston alueella uoma on noin 4-metrinen ja pääuomaan yhtyy vähävetisempi sivu-uoma. Siihen on rakennettu virtaamaa tasaava kaksipuolainen kaskadi puiston vetovoimatekijäksi. Suuri viljelypalsta-alue sijaitsee keskellä Linnanpellonpuistoa. Aluetta reunustavat asuinalueiden reunan puusto ja Länsimäentien rakenteet. Risteävät voimajohdot hallitsevat alueen avointa maisemaa.

4. Ojapuistossa uoma muuttuu 2 metrin levyiseksi koskialueeksi Länsimäentien varrella ja ympäristö on pajukkoa sekä etelämpänä alavalla alueella tiiviiksi kasvanutta koivikkoa. Koskessa on aiemmin sijainnut 1900-luvun alun patorakenne nk. Myllypato, joka on purettu. Helsingin valmisteilla olevassa uudessa yleiskaavassa 2050 (2016) Ojapuiston alue on merkitty asuntovaltaiseksi alueeksi. Alustavissa tutkielmissa Mellunkylänpuron uomaa on suunniteltu siirrettävän länteen ja samalla muokattavan luonnonmukaisemmaksi. (Soini 2017).

5. Tankovainiolla Itäväylän alituksen jälkeen puro virtaa tien vierustan alavalla aukealla hetken parin metrin levyisenä. Sitten se sukeltaa putkiin paloaseman kohdalla, kunnes taas aukeaa koskimaiseen avouomaan rehevän lehtometsän keskellä. Tämä alue tulee muuttumaan voimakkaasti täydennysrakentamisen edistytessä Tankomäellä.

5 Johtopäätökset

Tutkimuskysymyksenä tässä työssä oli tarkoituksena pohtia, voidaanko puroilla tai rakennetuilla vesielementeillä luoda ympäristölle vahvempaa identiteettiä. Millaisia puroympäristöjen tulisi olla, jotta ne olisivat entistä vetovoimaisempia ja käytettyydeltään monipuolisia?

Alueen luontaiset purot, joet ja lammet ovat upea mahdollisuus kaupunkikuvan monipuolistajina. Jos näitä vesivaroja käytetään viisaasti, voidaan luoda vivahteikkaita kaupunkimaisemia, joissa veden määrän vaihtelu ja veden olomuotojen vaihtuminen kuurasta jäähän luovat aina uudelleen kiinnostavaa asuinympäristöä.

Vesireittejä ja -elementtejä voidaan suunnitella hyvin rakennetun ympäristön ja aukoiden osaksi tai toisinaan viheralueille luonnonmukaisten kosteikkojen ja viivytyksaltaiden avulla hulevesiä puhdistaviksi. Kaikissa vesirakentamisen vaihtoehtoisissa tulee kuitenkin mahdollistaa ihmisten pääsy mahdollisimman lähelle vesirajaa. Vesivirran havainnollistaminen eri aisteille tuo mielenkiintoa kaupunkimiljööseen. Luonnonmukaisten vesielementit tuovat kaupunkiin enemmän vetovoimaisuutta kuin suoraviivaiset ojat. Laajennetuissa uomissa, rantaniityillä ja -kivillä pääsee ihastelemaan lähiluontoa. Urbaania vesiluontoa ovat esimerkiksi sammakot, sudenkorennot, perhoset, linnut ja monipuolinen kasvillisuus. Urbaani luonto voidaan tuoda lähelle kahvilan terasseja, kulkureittejä ja rakennuksia.

Suurempia vesien viivytyksaltaita voidaan rakentaa monikäyttöisiksi, jolloin ne mahdollistavat luistelun tai hiihtämisen talvella, kesäisin pallopelientän ja tulva-aikana nämä voivat täyttyä vedestä. Hulevesikosteikoille kannattaa suunnitella avoimen veden alueita, jolloin maisema antaa lähiasukkaille arvostettua järvimiljöötä. Kulkureittien tulee rakentua monipuolisten näkymien jatkumoksi, jolloin ne toimivat myös vetovoimatekijöinä liikkumiseen aktivoimisessa. Veden läheisyydessä sijaitsevalta tieltä voidaan myös kunnostaa tarvittaessa puron tai kosteikon rakenteita.

Mellunkylänpuron vetovoimaisuus on parantunut viherympäristön hoitotyylin muuttuessa kymmenen vuoden kuluessa. Alueelle on suunniteltu omaleimaisia virkistysympäristöjä ja vesi-elementtejä huomioiden puroa ja ympäröivää maisemakuvaa. Aarrepuriston kehitys luonnonmetsästä puronpuistiksi 1993 ja urbaaniksi purokeitaaksi (Näkymä Oy 2008) on hyvä puron urbanisointu-

misen esimerkki. Siinä vahvaluonteisen puron ottaminen keskeiseksi vetovoimatekijäksi puiston ja kävelyreitistön osaksi on onnistunut hyvin.

Puistomaisuuden lisääntyminen on kohottanut myös Linnanpellonpuiston alueen identiteettiä. Alueen hoitotarkastelussa vuonna 2005 voimajohdolinjat rajasivat jyrkästi umpeenkasvaneita tulvaniityn metsiä, graffitit koristivat monin paikoin roska-astioita ja opastauluja sekä taimenkuolemat vaivasivat puroa (Helsingin kaupunki 2005 ja Alueportaali 2009). Tämän jälkeen purouomia ja virkistysaluetta on kunnostettu ilahduttavasti. Puron kunnostamiselle täydennysrakentaminen on ollut todellinen lähtölaukaus. Mellunkylänpuron Linnanpellonpuistossa on vuonna 2012 toteutettu muokkaus mutkittelevammaksi ja paremmin tulvia hillitseväksi purouomaksi (Stara 2012). Samaan aikaan rakennettiin myös Länsimäentien kosteikkoalue. Tulvien ja hulevesien hallinta ovat parantuneet Mellunkylänpurossa, mutta virtaamat vaihtelevat edelleen voimakkaasti valuma-alueen suuresta rakentamistehokkuudesta johtuen.

Täydennysrakentamisen tarpeen kohdistuessa aikanaan Ojapuistoon on toivottavasti saatu oppia erilaisten purojen uomaratkaisujen toimivuudesta. Täällä voidaan pohtia voimajohtojen alapuolisten alueiden säilyttämistä leveämmälle uoman tarpeelle. Metsäisen luhtaniityn osittaista säilyttämistä puron sivu- tai tulvauoman alavana turva-alueena tulee huomioida urbanisoinnin osatekijänä.

Mellunkylänpuron kehittyminen ja tulevaisuuden suunnittelu kulkevat käsi kädessä rakentamisen kanssa. Tankovainion asemakaavaan on suunniteltu viivytyksaltaita purouomaa mutkistamalla. Toteutussuunnittelun luonnoksissa viivytyksaltaat ovat kuitenkin pienentyneet reilusti, jotta olemassa olevaa metsää säästyy mahdollisimman paljon (Sihvonen 2017). Puron ja kulkuväylien risteyksistä on mahdollista kehittää myös vetovoimaisia oleskelualueita veden läheisyyteen. Oleskelualueiden tunnelmassa tulee antaa arvoa myös puron koskiosuuksien äänimaisemalle ja suojata sitä lähitiestön melulta.

Mellunkylänpuron alueeseen tutustumisen aikana kävin antoisia keskusteluja Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston ympäristötoimiston kuin rakennusviraston asiantuntijoiden kanssa, jolloin minulle avautui suunnittelun monipolvisuus ja haasteellisuus. Vaikka asemakaavoittaja haluaisi

noudattaa hulevesistrategioiden ohjeita luonnonmukaisuudesta ja vaatimuksia rakentamistehokkuudesta, tulee aina vastaan käytettävissä olevan tilan rajallisuus. Valitettavasti 10 metrin viherkaistale ei riitä puron avouomalle. Noin 30 metriä leveä alue mahdollistaisi loivahkot uoman reunat, kasvillisuuden ja kivien käytön. Vasta noin 60 metrin levyisellä alueella voidaan miettiä uoman leventämistä viivytysaltaiksi tai uoman mutkittelevaa muotoa. (Sihvonen 2017.)

Tankovainion alue on maisemallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä avoimien niittyjen ja reunustavien puustojen kannalta. Alueen puroympäristöt tulee suunnitella niin niittyjen, metsälaikkujen, kulkureittien kuin viihtyisien asuinkortteleiden vuoropuheluna. Toivottavasti uuden alueen toteutuksessa huomioidaan valaistusta kokonaisuutena paremmin kuin muissa tarkastelualueen osissa. Erityisesti kohdevalaistuksella voidaan korostaa alueen mielenkiintoisimpia kohtia maisemapuista koskiputouksiin ja luoda näin vetovoimaisempaa asuinympäristöä.

Lähteet

Alueportaali: Kalakuolemat Mellunkylänpurossa 2.6.2009 <http://www.alueportaali.net/ajankohtais-ta/3745.html>

Barker, Robert, and Richard Coutts. *Aquatecture: Buildings and Cities Designed to Live and Work with Water*. 2016.

Blur building: <http://www.dsrny.com/projects/blur-building> (viitattu 21.2.2017)

Carles, José Luis, Isabel López Barrio, and José Vicente de Lucio. "Sound influence on landscape values." *Landscape and urban planning* 43.4 (1999): 191-200.

Everard, Mark, and Helen L. Moggridge. "Rediscovering the value of urban rivers." *Urban Ecosystems* 15.2 (2012): 293-314.

Helsingin kaupunki, Yleiskaava 2050, 2016

Helsingin kaupunki, Linnanpelto - Suunnitelma vuosille 2005-2014
http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/vas/kontula/KoMeVa_osa-alueet_10-19.pdf (viitattu 24.4.2017)
Helsingin kaupunki, Viher- ja virkistysver-koston kehittämisen periaatteet 1.11.2016
http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Suomi/Esitys/2016/Ksv_2016-11-01_Kslk_34_El/18871740-99E5-CE04-B7D1-5800FCA00004/Viher-_ja_virkistysverkoston_kehittamisen_periaatt.pdf (viitattu 24.4.2017)

Helsinki 2008 Hulevesistrategia http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2008/hulevesistrategia_2008_9.pdf

ICLEI, Cheonggyecheon puro 2006 <https://www.slideshare.net/simrc/cheong-gye-cheon-restoration-project> (viitattu 2.3.2017)

Jalava, Hannu. *Helsingin Purot*. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia, 1987.

Julia Donner, *Maisema-arkkitehtuurin historian luentokalvot 2016-2017*

Kivi, Aleksis, *Seitsemän veljestä*. SKS, Helsinki 1997.

Knuuttila, Seppo. ”Vastamaailma pinnan alla Käsityksiä veteen liittyvistä uskomuksista.” Elore 1 (2000): 7. http://www.elore.fi/arkisto/1_00/knu100.pdf

Krier, Rob. Town spaces: contemporary interpretations in traditional urbanism: Krier-Kohl-Architects. Birkhauser, 2003.

Krogerus, Tellervo. ”Maisema ja merkki, kuvajainen ja kuva.” Elore 1 (2000): 7. http://www.elore.fi/arkisto/1_00/kro100.pdf

Kurenne, Marja. ”Ympäristön vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin.” (2007).

Kyttä, Marketta, Broberg Anna, Haybatollahi Mohammed ja Schmidt-Thomé Kaisa ”Urban happiness: context-sensitive study of the social sustainability of urban settings.” Environment and Planning B: Planning and Design (2016)

Lahti 2012 Hulevesiohjelma https://www.lahti.fi/PalvelutSite/YmparistoSite/Documents/Hulevesiohjelma_2012.pdf

Marc Treib Sekä-että (Both/And: A Call of Inclusive Design), Ark-lehti 6/2016

Mellunkylän ja Vartiokylän pohjoisosan asukaskysely. 2017 <http://kerrokatalla.hel.fi/node/2246>

Mäki-Opas, Tomi. Voiko kaupunkirakenteelle ja viheralueilla edistää kestävä ja terveellistä liikkuamista? BEGACYS-hankkeen tuloksia. Sosiaalilääketieteen yhdistyksen kevätseminaari, Tieteiden talo, 22.4.2016

Niemelä Jari, Helle Inari ja Jormola Jukka: Purovesistöjen merkitys kaupunkiluonnon monimuotoisuudelle, Suomen ympäristöministeriön julkaisu nro 724, 2004.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40516/SY_724.pdf?sequence=1 (viitattu 2.3.2017)

Nylund Lotta, Ojapuisto 2015, harjoittelijan näkemys yleiskaavan tavoitteiden toteutuksesta (julkaisu vain Helsingin kaupungin sisäiseen käyttöön)

Prominski, Martin, et al. River. Space. Design: Planning Strategies, Methods and Projects for Urban Rivers. Walter de Gruyter, 2012.

Purojen merkitys helsinkiläisille. Helsingin pienvesiohjelman yhteiskunnallinen kannattavuus, Suomen ympäristö 5/2012 <http://hdl.handle.net/10138/38748>

Purojen ja jokien Vantaa 2016 http://www.vhvsy.fi/files/upload_pdf/5989/Tiusanen.pdf

Rautamäki-Paunila, Maija. Maisemamaakunnat: maakunnallinen viheraluejärjestelmä. Otakustantamo, 1983.

Runeberg, Suomen kirjallisuuden antologia 1963

Ryan, Zoë. Building with Water: Concepts Typology Design. Walter de Gruyter, 2010.

Sepänmaa, Yrjö. Kauneuden Käsité & Ympäristö Kokonaistaideteoksena. Espoo: VTT, 1991.

Sepänmaa, Yrjö. Tuhatjärvinen: Esseitä Ympäristökulttuurista. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 1994.

Sepänmaa, Yrjö, ja Liisa Heikkilä-Palo. Vesi vetää puoleensa. Maahenki, 2002.

Stara 2012 <http://www.stadinmestoilla.fi/index.php?id=28&item=163>

Suojanen, Armi: Vantaan sanomat 8.11.2015 <http://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/334184-puroista-voisi-tulla-vantaan-matkailuvaltti>

Tyger, T., Laatikainen, T., Kuoppa, J. & Kyttä, M. Waterfront uses in the Helsinki Metropolitan Area (2014).

Vantaa 2009 Hulevesiohjelma http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/124676_Hulevesiohjelma_nettiin.pdf

ViaCon 2015 <http://www.viacon.fi/kalaystavallinen-putki-helpottaa-lohien-ja-siikojen-nousua/>

Yleiskaava 2050, Helsingin kaupunki, 2016

Yleiskaavoituksen nykytilan analyysi 2002 http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/vas/kontula/KoMeVa_2j.pdf (viitattu 2.3.2017)

Henkilökohtaiset tiedonannot:

Maisema-arkkitehti, Mari Soini, puhelinhaastattelu
13.4.2017, kesto 35 min.

Projektipäällikkö DI, Taru Sihvonen, henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2017, kesto 60 min.

Liitteet

1 Mellunkylänpuron analyysikaavio A3

2 Mellunkylänpuron yleissuunnitelma, Helsingin kaupunki, 2006, liite 2

http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Suomi/Esitys/2007/Ksv_2007-04-26_Kslk_15_El/071090281/Mellunkyla_A3_RAPORTTI_Liite_2.pdf

Kuvien lähteet:

Kansikuva

Jonna Juusola

Kuvat 1 - 6

Jonna Juusola

Kuva 7

karttaote Kartta.hel.fi-palvelusta

Kuvat 8 - 9

kuvalähde: DSRNY.com

Kuvat 10 - 11

Jonna Juusola

Kuva 12

kuvaaja Fabio Chironi, kuvalähde Landezine

Kuva 13 - 14

kuvalähde: <http://www.archdaily.com/13358/the-therme-vals>

Kuva 15

kuvaaja: Thomas Courteille, kuvalähde: <http://www.sunnyfrenchproperty.com/web/en/116-herault.php>

Kuvat 16 - 18

kuvaaja: Jani Kareinen

Kuvat 19 - 21

kuvaaja: Ann Thompson

Kuva 22

kuvaaja: Catzgarden, kuvalähde: <http://cartas.typepad.com/main/2011/04/downtown-san-luis-obispo.html>

Kuva 23

kuvaaja: M. Chaulet, kuvalähde: <http://www.fetedeslumieres.lyon.fr/en/page/8-reasons-revisit-lyon>

Kuva 24

kuvaaja: Peter Walke, kuvalähde: <http://dewinc.biz/projects/jamison-square>

Kuva 25

kuvaaja: Odile Decq, kuvalähde: <http://www.archdaily.com/771367/fangshan-tangshan-national-geopark-museum-studio-odile-decq>

Kuva 26

kuvaaja: Davisla, kuvalähde: <https://davisla.wordpress.com/2014/03/24/braham-street-park-aldgate-london/>

Kuva 27

Helsingin kaupunki, kuvalähde: VISTRA II

Kuvat 28 -29

Helsingin kaupunki, kuvalähde: Yleiskaava 2050

Kuva 30 - 31

Jonna Juusola

Karttakuvat 32 -33

Jonna Juusola, kartta-aineistoa: Fonecta kartta

Karttakuva 34

Jonna Juusola, kartta-aineistoa: kartta.hel.fi

Kuva 35

Jonna Juusola

Kuva 36 - 37

Helsingin kaupunki

Kuvat 38 - 40

Jonna Juusola

Mellunkylänpuron analyysin kuvat

Jonna Juusola

tekijät	1. Aarrepuisto	2. Länsimäentien kosteikko	3. Linnanpellonpuisto	4. Ojapuisto	5. Tankovainio
puro-osuuden kuvaus	Urbaani kaupunkipuro, joka virtaa kapeana uomana koskijaksoineen viihtyisässä puistossa. Kasvillisuus on monipuolista ja kukkivia kasveja paljon. Pituus 320 metriä	Kosteikko, jossa vedenvirtaus hidastuu ja sinisorsat viihtyvät ympäri vuoden. Pituus 330 metriä	Urbaani puisto, jossa liikkuu paljon kävelijöitä. Puron vesipeili näkyvissä pitkältä matkalta ja puron reunat muotoiltu loivareunaisiksi. Pituus 670 metriä	Pensasvaltainen koskialue, jota on kunnostettu luonnonkivien ja kutusoran avulla luonnonmukaiseksi. Pituus 650 metriä	Täydennysrakentaminen voimakasta arvokkaan kulttuuriympäristön alueella. Uoma osittain putkitettu ja avouoman reunat eroosioherkkiä. Pituus 790 metriä
äänimaailma	Koskien putouskorkeudet ja virtausnopeus tuovat äänimaailman voimakkaasti esiin. Koskiäänet antavat rauhoittavan tunnelman puistoon. Veden solina peittää läheisten teiden melun alleen.	Puron äänet syntyvät lähinnä runsaasta kosteikkokasvillisuuden liikkeestä ja lintujen ääntelystä. Läheisen tien melu häiritsee virkistysreitillä, mutta ei alhaalla kosteikossa.	Veden äänet eivät ole voimakkaat. Alueen äänimaailmaa hallitsevat haapojen lehdistö, lasten leikkipaikan äänet ja linnusto.	Kosken putoukset nähtävillä sillalta, mutta virkistysreiteille tai sillalle kosken äänimaailma ei kanna läheisen tiemelun takia.	Itäväylän tiemelu leviää laajalle vähäisen kasvillisuuden vuoksi. Kosken äänet rauhoittavia Tankomäen metsäisellä osuudella.
veden olomuodot	Kallion ja veden kontrastisuus vaikuttaa voimakkaasti jylhän puron tunnelmaan. Puron koskiosuus pysyy sulana pakkasellakin. Höyry leviää solassa voimistaen tilallisuutta.	Talvella rantakasvillisuus kimaltelee kuurassa. Sivuhaarassa vesi kirkasta ja sen vettä voisi hyödyntää paikallisesti sumun synnyttämiseksi tai viljelypalstan kasteluvetenä.	Usva laskeutuu alavan peltoalueen ylle usein muodostaen satumaisen katon. Sivuhaarassa virtaus on vähäistä, jolloin tasausaltaaseen syntyy helposti jääriitettä. Pääuomassa ei ole hyödynnetty veden olomuotoja.	Ojapuiston korkeuserot ovat suuret koskialueella. Eteläosan tiiviskasvuisen koivikon alueella puro on suoritettu ojaksi. Olomuotojen mahdollisuuksia ei ole hyödynnetty alueen toteutuksessa.	Koski- ja mutkapaikoissa syntyy jännittävää pyörteisyyttä ja talvisin kuuraiset kivet erottuvat selkeästi sulasta vedestä. Tankovainio on avointa ja alavaa aluetta, jossa esiintyy herkästi hallaa ja usva laskeutuu tien ympäristöön.
vesi taide-elementtinä	Puron muotokieltä on käytetty ansiokkaasti luonnonmukaiseen tyyliin. Puiston sijainti kerrostalojen välisessä syvänteessä vaatisi vesirajaan voimakkaampaa valaistusta.	Taiteellisuuteen ei ole kiinnitetty huomiota alueen suunnittelussa.	Kaskadien suunnittelussa on huomioitu hyvin alueen tasaiset pinnanmuodot, mutta vesielementtien ja putousten taiteellisuutta voisi korostaa kohdevalaistusta lisäämällä.	Alueen suunnitelmia ei ole toteutettu taiteellisenä kokonaisuutena. Voimajohdot vaikeuttavat alueen kehittämistä ja hallitsevat maisemakuvaa.	Veden mahdollisuuksia taiteena ei ole käytetty hyväksi. Koskiosuudesta olisi mahdollista tehdä taidetta urbanisoitumisen yhteydessä alueen kalakantojen huomioimisen puitteissa.
integroituminen kaupunkiympäristöön	Ympäristön kalliot, kasvillisuus, maastonmuodot ja rakenteet yhdistyvät hienovaraisesti puron jaksottaiseen rytmiin. Puro kulkee syvänteessä ja kulkureitit siltoineen yhdistävät puron keskeiseksi osaksi ympäröivien kerrostalojen pihoja.	Rannat muotoiltu loiviksi, mutta rantapolkuja ei ole toteutettu. Paikoitellen rantapenkereet erittäin kuluneet ja tulvaveden aikana eroosiovaara. Alueen käyttö tulee entisestään kasvamaan. Lähialueiden rakentaminen jatkuu sekä koirapuisto siirtyy lähemmäksi kosteikkoa.	Puruoman muodot vaihtelevia. Vedenläheisyys on keskeisesti ajateltu suunnittelussa. Käyttäjillä hyvät mahdollisuudet erilaisille silloille, kulkureiteille ja hyppykiville. Alueen maisemakuvaa hallitsevat kuitenkin voimajohdot ristikkopylväineen, puroa ylittävät kaukolämpöputket ja sähkölaitoksen kytkinasema.	Ojapuiston vesielementtiä ei ole hyödynnetty virkistysalueen imagossa. Alueen käyttö kohdistuu vain asfaltoituun pääreittiin. Polkuja vedenläheisyyteen ei ole toteutettu vuoden 2006 suunnitelmien mukaisesti. Alueelle oli suunniteltu rantapolku ja oleskeluterassi. Nimi antaa virheellisen mielikuvan alueesta.	Linnavuoren siirtolapuutarhan suunnittelu ja Tankovainion rakentaminen ovat keskeneräisiä. Alkuperäinen purouoma on nykyisin loivarakenteinen tulvauoma. Broändanpuron yhtymäkohtaan rakennetaan vetovoimaisia purorakenteita siltoineen. Vedenläheisyys parantuu, mutta alkuperäistä metsää kaadettu paljon.
identiteetti ja potentiaali	Puisto on merkittävä alueellisen identiteetin rakentajana ja kulkuväylänä. Valaistuksen avulla voisi korostaa puron vaikuttavuutta kallioiden ja maastonmuotojen syleilyssä. Alueen tilallisuus ja tunnelma olisi hyödynnettävissä paikallisten tapahtumien järjestämisessä.	Kosteikko sopii alueen topografiaan ja ympäröivään rakenteeseen hyvin. Kosteikon rakentaminen vuonna 2012 on nostanut alueen aiempaa ojamaista identiteettiä. Vedenrajaan pääsyä tulisi edistää polkujen, oleskeluterassien ja astinkivien avulla. Rantaniitylle tulisi tuoda penkkejä istumiseen.	Puisto on sijainniltaan keskeinen. Reitistö ohjaa kävelijöitä eteenpäin, eikä pysähtymään. Aluetta tulisi kehittää muotoilemalla metsänreunoja vivahteikkaimmiksi, lisäämällä penkkejä ja laitureita, jossa nauttia olohuonemaisesta ulkotilasta. Kaskadien alueen virtaamanhallintaan tulisi kiinnittää huomiota, jotta mikrobisto ei ehtisi muodostaa hajuhaittoja paikallaan seisovaan veteen.	Uoma on luonnonmukainen ja hoitamattoman oloinen. Muutos yleiskaavan 2016 mukaiseksi urbaaniksi kaupunkipuroksi olisi valtava. Rakennukset voisi tuoda aivan vesipeilin lähelle kivetyn rantabulevardin avulla. Lisärakentamisessa olisi mahdollista urbaanin puron, keskeisten virkistysreittien ja kahvila- ja ravintolapalveluiden yhdistäminen alueelle.	Puron merkitys alueen identiteetille ollut vähäinen. Lisärakentaminen mahdollistaa palvelujen ja urbaanin puistoympäristön luomisen paikoin umpeenkasvaneen tilarakenteen sijasta. Tankomäen alueen asemakaavassa on suunniteltu suoritetun uoman luonnonmukaistamista mutkien ja lampien avulla, mikä lisäisi alueen vetovoimaisuutta. Toteutuksessa on vain vähän mutkia säästäen alueen metsää ja antaen tilaa rakentamiselle.

